

श्रीः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि॥

श्रीमद्भागवत पुराणे प्रह्लादेन

॥ श्री नृसिंहस्तुतिः ॥

This document* has been prepared by

Sunder Kidambi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

---

*This was typeset using L^AT_EX and the **skt** font.

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
॥ श्री नृसिंहस्तुतिः ॥

प्रह्लाद उवाच

ब्रह्मादयः सुरगणा मुनयोऽथ सिद्धाः
सत्त्वैकतान मतयो वचसां प्रवाहैः।
नाराधितुं पुरुगुणैरधुनापि पिप्रुः
किं तोष्टुमर्हति स मे हरिरुग्रजातेः ॥ १ ॥

मन्ये धनाभिजन रूप तपः श्रुतौज-
स्तेजः प्रभाव बल पौरुष बुद्धि योगाः।
नाराधनाय हि भवन्ति परस्य पुंसी
भक्त्या तुतोष भगवान् गजयूथपाय ॥ २ ॥

विप्राद् द्विषड्गुणयुतादरविन्दनाभ-
पादारविन्द विमुखाच्छ्वपचं वरिष्ठम्।
मन्ये तदर्पित मनो वचने हितार्थ-
प्राणं पुनाति स कुलं न तु भूरिमानः ॥ ३ ॥

नैवात्मनः प्रभुरयं निजलाभ पूर्णो
मानं जनादविदुषः करुणो वृणीते।
यद्गज्जनो भगवते विदधीत मानं
तच्चात्मने प्रति मुखस्य यथा मुखश्रीः ॥ ४ ॥

तस्मादहं विगत विकलव ईश्वरस्य
सर्वात्मना महि गृणामि यथामनीषम्।
नीचोऽजया गुण विसर्गमनुप्रविष्टः
पूयेत येन हि पुमाननुवर्णितेन ॥ ५ ॥

सर्वे ह्यमी विधिकरास्तव सत्त्वधाम्नो
ब्रह्मादयो वयमिवेश न चोद्विजन्तः।

क्षेमाय भूतय उतात्म सुखाय चास्य
विक्रीडितं भगवतो रुचिरावतारैः ॥ ६ ॥

तद् यच्छ मन्युमसुरश्च हतस्त्वयाद्य
मोदेत साधुरपि वृश्चिक सर्पहत्या ।
लोकाश्च निर्वृतिमिताः प्रतियन्ति सर्वे
रूपं नृसिंह विभयाय जनाः स्मरन्ति ॥ ७ ॥

नाहं बिभेम्यजित तेऽतिभयानकास्य-
जिह्वार्क नेत्र भ्रुकुटी रभसोग्र दंष्ट्रात् ।
आन्त्र स्रजः क्षतज केसर शङ्कु कर्णा-
न्निर्हादभीतदिगिभादरिभिन्नखाग्रात् ॥ ८ ॥

त्रस्तोऽस्म्यहं कृपण वत्सल दुस्सहोग्र-
संसार चक्रकदनाद् ग्रसतां प्रणीतः ।
बद्धस्व कर्मभिरुशत्तम तेऽङ्घ्रि मूलं
प्रीतोऽपवर्ग मरणं ह्वयसे कदा नु ॥ ९ ॥

यस्मात् प्रियाप्रिय वियोग सयोग जन्म-
शोकाग्निना सकलयोनिषु दह्यमानः ।
दुःखौषधं तदपि दुःखमतद्धियाहं
भूमन् भ्रमामि वद मे तव दास्ययोगम् ॥ १० ॥

सोऽहं प्रियस्य सुहृदः पर देवताया
लीला कथास्तव नृसिंह विरिञ्च गीताः ।
अञ्जस्तितर्म्यनुगृणन् गुणविप्रमुक्तो
दुर्गाणि ते पद युगालय हंस सङ्गः ॥ ११ ॥

बालस्य नेह शरणं पितरौ नृसिंह
नार्तस्य चागदमुदन्वति मज्जतो नौः ।
तप्तस्य तत् प्रतिविधिर्य इहाञ्जसेष्ट-
स्तावद्विभो तनुभृतां त्वदुपेक्षितानाम् ॥ १२ ॥

यस्मिन् यतो यर्हि येन च यस्य यस्माद्
 यस्मै यथा यदुत यस्त्वपरः परो वा।
 भावः करोति विकरोति पृथक् स्वभावः
 सञ्चोदितस्तदखिलं भवतः स्वरूपम् ॥ १३ ॥

माया मनः सृजति कर्ममयं बलीयः
 कालेन चोदितगुणानुमतेन पुंसः।
 छन्दोमयं यदजयार्पित षोडशारं
 संसार चक्रमज्ज कोऽतितरेत् त्वदन्यः ॥ १४ ॥

स त्वं हि नित्य विजितात्मगुणः स्वधाम्ना
 कालो वशीकृत विसृज्य विसर्ग शक्तिः।
 चक्रे विसृष्टमजयेश्वर षोडशारे
 निष्पीड्यमानमुपकर्ष विभो प्रपन्नम् ॥ १५ ॥

दृष्टा मया दिवि विभोऽखिल धिष्यपानां
 आयुः श्रियो विभव इच्छति याञ्जनोऽयम्।
 येऽस्मत् पितुः कुपित हास विजृम्भितभ्रू
 विस्फूर्जितेन लुलिताः स तु ते निरस्तः ॥ १६ ॥

तस्मादमूस्तनु भृतामहमाशिषोज्ञ
 आयुः श्रियं विभवमैन्द्रियमा विरिञ्चात्।
 नेच्छामि ते विलुलितानुरुविक्रमेण
 कालात्मनोपनय मां निज भृत्य पार्श्वम् ॥ १७ ॥

कुत्राशिषः श्रुति सुखा मृग तृष्णि रूपाः
 क्वेदं कलेबरमशेष रुजां विरोहः।
 निर्विद्यते न तु जनो यदपीति विद्वान्
 कामानलं मधुलवैः शमयन् दुरापैः ॥ १८ ॥

क्वाहं रजःप्रभव ईश ! तमोऽधिकेऽस्मिन्
 जातः सुरेतर कुले क्व तवानुकंपा।

न ब्रह्मणो न तु भवस्य न वै रमाया
यन्मेऽर्पितः शिरसि पद्मकरः प्रसादः ॥ १९ ॥

नैषा परावर मतिर्भवतो ननु स्यात्
जन्तोर्यथाऽऽत्मसुहृदो जगतस्तथापि।
संसेवया सुरतरोरिव ते प्रसादः
सेवानुरूपमुदयो न परावरत्वम् ॥ २० ॥

एवं जनं निपतितं प्रभवाहि कूपे
कामाभि काममनु यः प्रपतन् प्रसङ्गात्।
कृत्वाऽऽत्मसात् सुरर्षिणा भगवन् गृहीतः
सोऽहं कथं नु विसृजे तव भृत्य सेवाम् ॥ २१ ॥

मत्प्राण रक्षणमनन्त पितुर्वधश्च
मन्ये स्वभृत्य ऋषिवाक्यमृतं विधातुम्।
खड्गं प्रगृह्य यदवोचदसद्विधित्सुः
त्वामीश्वरो मदपरोऽवतु कं हरामि ॥ २२ ॥

एकस्त्वमेव जगदेतदमुष्य यत्त्वं
आद्यन्तयोः पृथगवस्यसि मध्यतश्च।
सृष्ट्वा गुण व्यतिकरं निजमाययेदं
नानेव तैरवसितस्तदनु प्रविष्टः ॥ २३ ॥

त्वं वा इदं सदसदीश भवांस्ततोऽन्यो
माया यदात्म परबुद्धिरियं ह्यपार्था।
यद्यस्य जन्म निधनं स्थितिरीक्षणं च
तद्वै तदेव वसुकालवदष्टितर्वोः ॥ २४ ॥

न्यस्येदमात्मनि जगद्विलयाम्बु मध्ये
शेषेऽऽत्मना निजसुखानुभवो निरीहः।
योगेन मीलित दृगात्मनि पीतनिद्र-
स्तुर्ये स्थितो न तु तमो न गुणांश्च युङ्क्षे ॥ २५ ॥

तस्यैव ते वपुरिदं निजकाल शक्त्या
 सञ्चोदित प्रकृति धर्मण आत्मगूढम्।
 अम्भस्यनन्त शयनाद् विरमत्समाधे-
 नाभेरभूत् स्वकणिकावटवन्महाञ्जम् ॥ २६ ॥

तत्संभवः कविरतोऽन्यदपश्यमानः
 त्वां बीजमात्मनि ततं स्वबहिर्विचिन्त्य।
 नाविन्ददब्द शतमप्सु निमज्जमानो
 जातेऽङ्कुरे कथमु होपलभेत बीजम् ॥ २७ ॥

स त्वात्मयोनिरति विस्मित आश्रितोऽञ्जं
 कालेन तीव्र तपसा परिशुद्ध भावः।
 त्वामात्मनीश भुवि गन्धमिवाति सूक्ष्मं
 भूतेन्द्रियाशयमये विततं ददर्श ॥ २८ ॥

एवं सहस्र वदनाङ्घ्रि शिरःकरोरु-
 नासास्य कर्ण नयनाभरणायुधाढ्यम्।
 मायामयं सदुपलक्षित सन्निवेशं
 दृष्ट्वा महापुरुषमाप मुदं विरिञ्च्यः ॥ २९ ॥

तस्मै भवान् हय शिरस्तनुवं च बिभ्रत्
 वेद द्रुहावति बलौ मधुकैटभाख्यौ।
 हत्वाऽऽनयच्छ्रुतिगणांस्तु रजस्तमश्च
 सत्त्वं तव प्रियतमां तनुमामनन्ति ॥ ३० ॥

इत्थं नृतिर्यगृषिदेवद्भ्रषावतरैः
 लोकान् विभावयसि हंसि जगत्प्रतीपान्।
 धर्मं महापुरुष पासि युगानुवृत्तं
 छन्नः कलौ यदभवस्त्रियुगोऽथ स त्वम् ॥ ३१ ॥

नैतन्मनस्तव कथासु विकुण्ठनाथ
 संप्रीयते दुरित दुष्टमसाधु तीव्रम्।

कामातुरं हर्ष शोक भयैषणार्तं
तस्मिन् कथं तव गतिं विमृशामि दीनः ॥ ३२ ॥

जिह्वैकतोऽच्युत विकर्षति मावितृप्ता
शिक्षोऽन्यतस्त्वगुदरं श्रवणं कुतश्चित्।
घ्राणोऽन्यतश्चपलदृक् क्व च कर्म शक्ति-
र्बह्वयस्सपत्न्य इव गेहपतिं लुनन्ति ॥ ३३ ॥

एवं स्वकर्म पतितं भव वैतरण्यां
अन्योन्य जन्म मरणाशन भीत भीतम्।
पश्यञ्जनं स्वपर विग्रह वैर मैत्रं
हन्तेति पारचर पीपृहि मूढमद्य ॥ ३४ ॥

कोन्वत्र तेऽखिल गुरो भगवन् प्रयास
उत्तारणेऽस्य भव संभव लोप हेतोः।
मूढेषु वै महदनुग्रह आर्तबन्धो
किं तेन ते प्रिय जनाननुसेवतां नः ॥ ३५ ॥

नैवोद्विजे पर दुरत्ययवैतरण्याः
त्वद्वीर्यं गायन महामृत मञ्जचित्तः।
शोचे ततो विमुख चेतस इन्द्रियार्थ-
माया सुखाय भरमुद्धहतो विमूढान् ॥ ३६ ॥

प्रायेण देव मुनयस्स्व विमुक्ति कामा
मौनं चरन्ति विजने न परार्थ निष्ठाः।
नैतान् विहाय कृपणान् विमुमुक्ष एको
नान्यं त्वदस्य शरणं भ्रमतोऽनुपश्ये ॥ ३७ ॥

यन्मैथुनादि गृहमेधि सुखं हि तुच्छं
कण्डूयनेन करयोरिव दुःख दुःखम्।
तृप्यन्ति नेह कृपणा बहु दुःख भाजः
कण्डूतिवन्मनसिजं विषहेत धीरः ॥ ३८ ॥

मौन व्रत श्रुत तपोऽध्ययन स्व धर्म-
व्याख्या रहो जप समाधय आपवर्ग्याः।
प्रायः परं पुरुष ते त्वजितेन्द्रियाणां
वार्ता भवन्त्युत न वात्र तु दाम्भिकानाम् ॥ ३९ ॥

रूपे इमे सदसती तव वेदसृष्टे
बीजाङ्कुराविव न चान्यदरूपकस्य।
युक्तास्समक्षमुभयत्र विचिन्वते त्वां
योगेन वह्निमिव दारुषु नान्यतः स्यात् ॥ ४० ॥

त्वं वायुरग्निरवनिर्वियदम्बु मात्राः
प्राणेन्द्रियाणि हृदयं चिदनुग्रहश्च।
सर्वं त्वमेव सगुणो विगुणश्च भूमन्
नान्यत् त्वदस्त्यपि मनो वचसा निरुक्तम् ॥ ४१ ॥

नैते गुणा न गुणिनो महदादयो ये
सर्वे मनःप्रभृतयः सहदेवमर्त्याः।
आद्यन्तवन्त उरुगाय विदन्ति हि त्वां
एवं विमृश्य सुधियो विरमन्ति शब्दात् ॥ ४२ ॥

तत् तेऽर्हत्तम नमस्स्तुति कर्म पूजाः
कर्म स्मृतिश्चरणयोः श्रवणं कथायाम्।
संसेवया त्वयि विनेति षडङ्गया किं
भक्तिं जनः परमहंस गतौ लभेत ॥ ४३ ॥

॥ इति श्री नृसिंहस्तुतिः संपूर्णा ॥